

Kwaliteitsontwikkeling van Practoraten: voorstel voor een waarderende reviewmethodiek

Daan Andriessen, Andrea Klaijsen en Pieter Baay

In dit artikel presenteren wij een waarderende review als instrument om practoraten in het mbo periodiek van feedback te voorzien. Deze aanpak zou een vast onderdeel kunnen worden van het systeem van kwaliteitsontwikkeling van practoraten in Nederland.

De practoraten in het MBO hebben sinds hun start in 2015 een grote vlucht genomen. Inmiddels zijn meer dan 80 practoraten actief of afgerond, bij meer dan 40 verschillende mbo-instellingen. Daarnaast zijn er meerdere tientallen practoraten in oprichting. Met de Werkagenda MBO 2023-2027 zijn practoraten onderdeel geworden van een structurele opdracht voor het mbo. Een practoraat is een plek of platform binnen een mbo-instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd. Practoraten bestaan doorgaans uit een 'kenniskring' met een practor en docent-onderzoekers. Doel van practoraten is in algemene zin het verkennen en ontwikkelen van nieuwe (beroeps)praktijken, het delen van kennis en innovatie in de onderwijs- en beroepspraktijk en daarmee bijdragen aan docentprofessionalisering en verbetering van het mbo-onderwijs. De praktijk laat echter zien dat doelen van practoraten nogal uiteen kunnen lopen (Van der Meer, Ritzen, Scheerens, & Stevens, 2023).

Bij zo'n jonge tak van sport als de practoraten is het ontwikkelen van een passende aanpak van kwaliteitsontwikkeling een zoektocht. Onder kwaliteitsontwikkeling verstaan wij processen waarmee een sector systematisch aan continue verbetering van de kwaliteit van haar dienst werkt. Wij willen aan die zoektocht bijdragen door onze ervaringen te delen met een waarderende review die we in 2022 hebben uitgevoerd bij het practoraat Brede Vorming van het toenmalige ROC Friese Poort. Bij de ontwikkeling van de waarderende review hebben wij ons laten inspireren door ervaringen in het hbo.

Allereerst schetsen we kort aanpakken voor kwaliteitsontwikkeling voor practoraten en lectoraten. Vervolgens presenteren we de achtergrond en opzet van de waarderende review. Dan delen we onze ervaringen met het toepassen van de review methodiek en sluiten af met een wens.

“Ook voor beginnende practoren blijkt de aanpak goed te werken. Het samen met peers en externen expliciteren van je doorwerkingsverlangen en -strategie zijn een behulpzame stap in het bepalen van wanneer je het zelf goed vindt. Het geeft richting aan je werk en maakt je aanspreekbaar op de kwaliteitsontwikkeling van het Practoraat.”

– Pieter Baay, senior onderzoeker

Kwaliteitsontwikkeling van lectoraten en practoraten

Het mbo is druk bezig met het ontwikkelen van de practoraten en het inrichten van manieren om aan kwaliteit te werken. Ter inspiratie kunnen we kijken naar het hbo. Die sector heeft al iets langer ervaring met het inbedden van onderzoek in een instelling voor beroepsonderwijs. Daar zijn lectoraten actief sinds 2001. Het hbo heeft een uitgebreid systeem van kwaliteitszorg voor haar praktijkgericht onderzoek en is inmiddels toe aan de 3e versie van een landelijk kwaliteitskader, het Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek (BKO) (Vereniging Hogescholen, 2022).

Het derde niveau is het landelijke niveau. In het landelijke BKO is een kwaliteitszorgsysteem vastgelegd. Hierin staan vier standaarden beschreven voor een goede onderzoekseenheid en er zijn procedures afgesproken over een zes-jarencyclus waarin onderzoekseenheden zich moeten laten visiteren. De landelijke Commissie Evaluatie Kwaliteitszorg Onderzoek (CEKO) houdt toezicht op naleving van het landelijke kader door de hogescholen. De CEKO geeft een oordeel over de kwaliteit van iedere visitatie, kan hogescholen adviseren en rapporteert jaarlijks over de stand van de kwaliteitszorg.

In het mbo is de kwaliteitsontwikkeling van practoraten nog niet zo uitgebreid of structureel ingericht. Overigens is de vraag of dat zou moeten, maar daarover straks meer. In 2015 is de Stichting Practoraten.nl opgericht om de komst van practoraten in het mbo te bevorderen en de kwaliteit ervan te monitoren. Ter ondersteuning van de kwaliteit van practoraten heeft de stichting in 2020 een white paper gepubliceerd met kwaliteitscriteria voor practoraten (Stichting Practoraten.nl, 2020). Er is een landelijke kwaliteitscommissie die een rol speelt in de kwaliteitsmonitoring en een kader aanreikt voor kwaliteit van practoraten (de eerder genoemde kwaliteitscriteria).

De kwaliteitsontwikkeling van lectoraten kent drie niveaus. Het primaire niveau zijn de onderzoekseenheden zelf. Dat zijn de lectoraten en in toenemende mate ook thematisch georganiseerde kenniscentra waaraan meerdere lectoraten deelnemen. Binnen de onderzoekseenheden werken lectoraten en onderzoekers samen aan kwaliteit en ze hanteren daarbij processen zoals een goed hrm- en opleidingsbeleid, onderlinge peer-review, en het nauw betrekken van praktijk en onderwijs bij het onderzoek. Het tweede niveau is de hbo-instelling. Daar wordt gewerkt aan een onderzoekende cultuur, aan voorzieningen en ondersteuning voor onderzoek en aan het inrichten van allerlei procedures waaronder een jaarlijkse cyclus van planvorming en verantwoording.

Deze kwaliteitscommissie reviewt vanuit een waarderend en ontwikkelingsgericht perspectief de practoraatsplannen van practoraten in oprichting. Ook wordt gewerkt aan een landelijke monitor om zicht te krijgen op de ontwikkeling van de landelijke beweging van practoraten. Maar andere landelijke richtlijnen voor reviews of andere kwaliteitszorgprocedures zijn niet voorhanden. Iedere mbo-instelling met practoraten vult de interne kwaliteitsontwikkeling op zijn eigen manier in. De waarderende review die wij presenteren kan een van de hulpmiddelen zijn voor mbo-instellingen en practoraten om te werken aan kwaliteit en doorwerking.

Achtergrond en opzet van de waarderende review

In november 2021 benaderde practor Koen Vos van het practoraat Brede Vorming de auteurs van deze bijdrage met de vraag of zij zijn practoraat zouden kunnen reviewen. Het practoraat was op dat moment drie jaar actief en er was behoefte vanuit het bestuur van het ROC om zicht te krijgen op de toegevoegde waarde van het practoraat. Nadat we eerst hebben gechecked of er landelijk al een aanpak voor een dergelijke review beschikbaar was, hebben we gezamenlijk een opzet voor de review ontwikkeld.

Onderzoeksreviews kunnen de neiging hebben de onderzoekseenheid 'de maat te nemen'. Hiermee lokken ze vaak strategisch gedrag uit bij de betrokken onderzoekers. Zij gaan bijvoorbeeld de werkelijkheid mooier voorstellen dan hij is en zij durven de eigen vragen en twijfels niet naar voren te brengen. Hierdoor wordt een

review een afrekenmoment en is het niet langer een instrument om samen aan kwaliteitsontwikkeling te werken. Dat willen we zoveel mogelijk voorkomen. Uitgangspunt is voor ons dat de review vooral het practoraat zelf ten goede dient te komen. Belangrijk in het ontwikkelen van de review werd voor ons het werken vanuit een viertal kernprincipes. Deze zetten de 'toon' van de review.

De review is:

- Waarderend
- Een interventie
- Een vorm van doen, ervaren, ontmoeten en reflecteren
- Gericht op de doorwerking van het practoraat.

We lichten de principes kort toe:

Waarderende review

In plaats van de practor de maat te nemen, willen we een review houden vanuit een positieve manier van kijken naar de sterke kanten van het practoraat en naar kansen voor verbetering. Inspiratiebron hierbij is de systematiek van de Appreciative Inquiry (Cooperrider & Srivastva, 1986). In plaats van beoordelen vanuit normen voor kwaliteit (plichtsethiek) kijken we vanuit wensen en verlangens van alle betrokkenen (nutsethiek). Centraal daarbij staat de hogere bedoeling van het practoraat, in het geval van het practoraat Brede Vorming is dat het helpen creëren van een leeromgeving waarin studenten en medewerkers kunnen ontdekken wat het leven de moeite waard maakt.

Review als interventie

We willen werken vanuit het principe dat alles wat de reviewcommissie doet ook nuttig is voor het practoraat dat centraal staat. We werken dus niet alleen in opdracht van het CvB of de Raad van Toezicht. Om dit te bereiken, kijken we hoe het reviewproces zelf ook van nut kan zijn voor het practoraat. Een bezoek aan het practoraat helpt daarbij. Door dat bezoek op een interactieve manier in te richten, kan het bezoek benut worden door de practor om mensen die bij het practoraat zijn betrokken bij elkaar te brengen en gesprekken te voeren over het thema van het practoraat. Op deze manier kan de review dienen als een interventie om het practoraat een zetje te geven.

Doen, ervaren, ontmoeten, reflecteren

In zijn klassieke vorm bestaat een review uit het bestuderen van bewijsmateriaal en het interviewen van betrokkenen. In die vorm zijn de betrokkenen alleen leveranciers van data en de commissie de gebruikers van die data. Dat willen we niet. In plaats daarvan hebben we het proces zo ontworpen dat er ruimte is om samen te werken met de producten en materialen die het practoraat heeft ontwikkeld om op die manier het practoraat te ervaren met al onze zintuigen. Het practoraat Brede Vorming leent zich daar goed voor omdat het veel werkvormen ontwerpt waarin studenten en docenten elkaar en zichzelf als persoon kunnen ontmoeten. Op deze ervaringen volgt een reflectiemoment waarin alle betrokkenen reflecteren op de betekenis voor zichzelf en het practoraat.

Doorwerking centraal

Voor ons is het belangrijkste kwaliteitscriterium voor een practoraat de mate waarin het doorwerkt in het onderwijs en de beroepspraktijk. Alle andere kwaliteitscriteria die er elders gehanteerd worden of nog bedacht kunnen worden, zoals dat het onderzoek praktisch relevant is en een passende grondigheid hanteert, zijn daar in onze optiek afgeleiden van. Daarbij gebruiken we expres niet het woord 'impact', omdat dit woord verwijst naar een lineaire kijk op onderzoek waarin eerst kennis wordt ontwikkeld die vervolgens elders impact maakt (Franken, Andriessen, Van der Zwan, Kloosterman, & Van Ankeren, 2018; Van Vliet, 2022). Met doorwerking geven we aan dat we op zoek gaan naar de vaak wat onzichtbare processen waarin het practoraat een rol speelt en waarin het helpt veranderingen te bewerkstelligen op korte en langere termijn.

Criteria bij het reviewen

Ondanks dat we werken vanuit de wensen en verlangens van betrokkenen, hebben we wel een kader nodig om naar het practoraat te kijken om de sterke kanten en de kansen van het practoraat te kunnen duiden. Immers, zonder norm geen reflectie (Ruijters, 2006). Inspiratie hiervoor hebben we opgedaan bij het BKO uit het hbo dat vier standaarden hanteert voor onderzoeksgroepen. Wij hebben die standaarden aangepast om de doorwerking van het practoraat centraal te stellen. Daarbij is onze visie dat het voor het realiseren van doorwerking nodig is dat:

1. het practoraat weet voor wie ze het doet (haar 'doelgroepen'),
2. ze weet wat ze voor die doelgroepen wil bereiken
3. en dat ze heeft nagedacht hoe ze dat wil aanpakken.

Vanuit deze visie op de bedoeling van het practoraat, probeert het practoraat vervolgens de beoogde doorwerking te realiseren gegeven de randvoorwaarden en beschikbare middelen.

Deze visie op doorwerking hebben we vertaald in vijf reviewcriteria, waarbij we ook het kwaliteitskader van de Stichting Practoraten.nl in ogenschouw hebben genomen en benut, daar waar passend bij de visie op doorwerking en de bedoeling van het practoraat.

De vijf reviewcriteria zijn:

Criterion 1:	Het practoraat heeft goed zicht op haar doelgroepen en wat daar op haar thema speelt.
Criterion 2:	Het practoraat heeft een helder en realistisch beeld wat ze bij haar doelgroepen wil bereiken.
Criterion 3:	Het practoraat heeft een strategie en activiteiten die geschikt zijn om de beoogde doorwerking te bereiken.
Criterion 4:	Het practoraat heeft de benodigde randvoorwaarden en middelen om de strategie uit te voeren.
Criterion 5:	Het practoraat realiseert de voorgenomen doorwerking.

Methodiek voor het reviewen

De waarderende review bestaat uit zeven stappen:

Stap 1: Bronnen

- Samenstellen van de reviewcommissie. Dit zijn in ieder geval mensen van buiten de mbo-instelling met zicht op het thema van het practoraat en het mbo. Maar ook interne stakeholders zoals collega practoren kunnen deelnemen.
- Verzamelen van bronnen over het practoraat. Denk aan een jaarverslag, concrete producten en plannen.

Stap 2: Verkenning

We ondersteunen het practoraat om samen de onderdelen van de review in kaart te brengen:

- Doelgroepen van het practoraat
- Toegevoegde waarde en verlangens voor doorwerking bij die doelgroepen

- Doorwerkingsstrategie en concrete activiteiten
- Randvoorwaarden en Do Wells
- Gerealiseerde doorwerking

Bij het in kaart brengen van deze punten hebben we gebruik gemaakt van het Werkblad Doorwerking (zie hieronder) dat door het lectoraat Onderzoekend Vermogen van auteur Daan Andriessen is ontwikkeld. Bij de doorwerkingsstrategie wordt op het werkblad vier vormen van doorwerking onderscheiden (Greven & Andriessen, 2019) namelijk via kennisontwikkeling (het ontwikkelen van nieuwe kennis), via productontwikkeling (het ontwikkelen van tools en andere concrete innovaties), via persoonsontwikkeling (het leren van mensen) en via systeemontwikkeling (het daadwerkelijk veranderen van organisaties en systemen). Ook worden de doelgroepen geordend in drie categorieën: beroepspraktijk en samenleving, het eigen onderwijs van de mbo-instelling en de wetenschap. Zo ontstaat een matrix waarin de concrete activiteiten van het practoraat kunnen worden weergegeven.

Naam practoraat						
1 Missie Wat is de missie van het practoraat? 	4 Strategie Wat is de overall visie op en strategie voor: 					
		Kennisontwikkeling Onderzoeksstrategie: 	Systeemontwikkeling Veranderstrategie: 	Persoonsontwikkeling Professionaliseringsstrategie: 	Productontwikkeling Ontwerpstrategie: 	
2 Doelgroepen Wat zijn de doelgroepen van het practoraat? Voor wie willen jullie iets betekenen? 	3 Gewenste doorwerking Welke waarde wilt u toevoegen? Wat is de gewenste doorwerking? 	5 Activiteiten Wat zijn concrete activiteiten om doorwerking te realiseren? 				
Beroepspraktijk & samenleving 						
Onderwijs 						
Wetenschap 						
6 Randvoorwaarden en Do Wells Wat zijn noodzakelijke voorwaarden? Wat moeten jullie goed regelen en kunnen om doorwerking te realiseren? 						
Andrea Klaejaen info@essencja.nl Daan Andriessen daan.andriessen@hu.nl Pieter Baay pieter.baay@onderwijs124.nl Koen Vos kvos@rocfriseport.nl						

Waarschuwing hierbij is dat niet iedere cel van de matrix gevuld hoeft te zijn. Het practoraat maakt gerichte keuzen welke doorwerkingsstrategieën ze hanteert.

Stap 3: Zelfevaluatie

Op basis van stap 2 maakt het practoraat een zelfevaluatie. Dat kan in geschreven vorm maar ook op een andere manier. Bij het practoraat Brede Vorming had dit de vorm van een opgenomen gesprek tussen de practor en de senior onderzoeker. In het gesprek bevroegen zij elkaar op de vijf criteria. Dit gesprek werd aangevuld met een lijst van bewijsmateriaal waarmee de claims uit het gesprek werden onderbouwd. Dat waren bijvoorbeeld publicaties, verslagen van bijeenkomsten en publicaties in de media. De opname van het gesprek en het bewijsmateriaal zijn vervolgens naar de reviewcommissie gestuurd.

“Het idee van een soort podcast-interview in plaats van eindeloos papierwerk beviel heel goed. Voor de betrokkenen bij het Practoraat was het een eerste kans om te reflecteren, strategieën te expliciteren en waar nodig meteen aan te scherpen.”

– Pieter Baay, senior onderzoeker

Stap 4: Review-event

Onderdeel van de waarderende review is het organiseren van een eendaags event op locatie waarin de reviewcommissie met het practoraat kennis kunnen maken. Dit event wordt samen met het practoraat ontworpen en er vinden activiteiten plaats waarin de werkwijze van het practoraat kan worden ervaren. Doelgroepen van het practoraat worden hierbij uitgenodigd. Gedurende de dag vinden er reflectieve gesprekken plaats met de verschillende doelgroepen, van student tot bestuur.

“Al die dingen bij elkaar (niet alles uitschrijven maar auditief, iets laten beleven, samen eten en informeel napraten) maken dat je die dag eerder beleeft als event dan als het gevoel op je kwaliteit beoordeeld te worden. Het Appreciative Inquiry-effect is ook dat je iets kunt laten zien en dan komen er ook andere dingen boven drijven.”

– Koen Vos, practor

“Voor de reviewer is het leuk om mensen niet zozeer door te zagen en te zoeken wat niet deugt, maar iets te beleven en daarin het gevoel te hebben samen eraan te werken.”

– Daan Andriessen, reviewer

“Ik vond het leuk om mee te doen aan zo’n dag, ook om iets terug te doen aan Koen.”

– Skyler, student

Stap 5: Conceptrapportage

Op basis van de ervaringen schrijft de reviewcommissie een concept rapportage. Het format daarvoor bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Inleiding
2. Werkwijze
3. Kijkkader met de gehanteerde criteria
4. Bevindingen per criterium
5. Conclusies en advies
6. Bijlagen

Stap 6: Feedback

Vervolgens organiseren we een gezamenlijke bijeenkomst tussen de reviewcommissie en leden van het practoraat waarin we de conceptrapportage bespreken. Welke primaire reactie roept het op? Raakt het de essentie? Zijn de genoemde feiten juist? Welke drang of beweging zet het in gang?

Stap 7: Eindrapportage

Stap 6 kan leiden tot aanpassingen in de rapportage. De uiteindelijke versie wordt aan de practor overhandigd.

Ervaringen bij het practoraat Brede Vorming ROC Friese Poort

Onze ervaring is dat deze vorm van reviewen niet alleen heel leerzaam is, maar ook erg leuk om te doen. Al vanaf de allereerste stap is de review-commissie bezig mee te denken met de practor. Het samen analyseren van de werkwijze van het practoraat aan de hand van het werkblad zet de practor aan tot zelfreflectie terwijl het de review-commissie een goed inzicht geeft in de aanpak en dilemma's van de practor.

Zo roept het bespreken van criterium 1 de vraag op: voor wie doen we dit? Maar ook de vraag, wie hebben we allemaal nodig om ons doel te bereiken? Wat zijn de belangrijkste hefboomen? Het practoraat Brede Vorming bleek wel activiteiten met studenten te doen maar de belangrijkste manier om invloed uit te oefenen op het onderwijs verloopt via de docenten. Zij zijn de belangrijkste doelgroep. Daarnaast hanteert de practor ook een gerichte strategie waarbij hij stafdiensten als hrm en marketing bij het practoraat betreft.

Criterium 2 helpt in kaart te brengen wat het practoraat wil bereiken. We spreken dan over de verlangens van leden van het practoraat en niet over opgelegde doelen. Wat zouden ze graag willen bereiken en bij wie? Daarbij popte iedere keer op wat daarbij realistisch was. Wat is haalbaar gegeven de randvoorwaarden?

“Ik ben erg gecharmeerd van deze manier van waarderend onderzoek, waarbij er die dag wat te beleven was. Het had een dynamiek die niet een klassiek kwaliteitszorggesprek opleverde. Het onderwerp leent zich ervoor en dat hebben we met elkaar waargemaakt.”

– Koen Vos, practor

Op het moment dat we in de verkenning samen criterium 3 bespreken zitten we er echt vol in. De vraag welke aanpak er achter alle activiteiten zit is een zinvolle spiegel om aan te reiken. In het geval van Brede Vorming zijn er in drie jaar ongelooflijk veel activiteiten ondernomen en al pratende ontdekten we samen dat er impliciet duidelijke strategieën achter laten. Er was sprake van een ‘web van beïnvloeding’ waarmee de practor probeert betrokkenen te verleiden tot een andere visie op onderwijs. De vraag naar de onderliggende strategie maakt dat we niet alleen kijken ‘doen we de dingen goed?’, maar ook ‘doen we de goede dingen?’

Het onderscheid tussen vier vormen waarlangs doorwerking kan verlopen, helpt om de onderliggende doorwerkingsstrategie van het practoraat te duiden. Is het practoraat vooral een onderzoekscentrum dat nieuwe kennis oplevert en dit aan de buitenwereld aanbiedt? Is het een toolontwikkelaar die nieuwe werkwijzen en prototypes oplevert voor anderen om uit te proberen? Is het een trainingscentrum en inspirator dat vooral participeert in onderwijs en docenten en studenten nieuwe vaardigheden helpt ontwikkelen? Of fungeert het vooral als breekijzer en luis in de pels dat probeert onderwijs en organisatieverandering te bewerkstelligen?

Het practoraat Brede Vorming wil vooral een inspirator te zijn die docenten, studenten, management en stafmedewerkers nieuwe ervaringen aanbiedt waarmee zij zichzelf en hun werk en studie op een andere manier gaan bekijken. De focus ligt op bewustzijnsontwikkeling via reflectie. Maar daarbij hanteert het practoraat ook het principe ‘wij laten altijd iets achter’.

Dat betekent dat ze na afloop altijd iets maken dat betrokkenen mee kunnen nemen, bijvoorbeeld een methodiek, een spel of een boekje met verhalen.

Bij het bespreken van criterium 4 verschuift het gesprek naar de middelen en randvoorwaarden van het practoraat. Hier kan het gesprek gaan over beschikbaarheid van docenten, het opleiden van docenten, omvang en financiële middelen e.d. Ook dwingt dit criterium na te denken over haalbaarheid en het scheppen van realistische verwachtingen.

Bij criterium 5 gaat het in de verkenning vooral over hoe het practoraat een zo volledig en inzichtelijk mogelijk overzicht kan geven van de prestaties in de reviewperiode en over de vraag hoe het practoraat niet alleen de output inzichtelijk kan maken maar ook de doorwerking. Zijn er indicaties dat docenten en studenten er iets aan hebben gehad? Zijn er voorbeelden van veranderingen in onderwijs of beleid waar het practoraat invloed op heeft gehad. Zijn er positieve getuigenissen van partners uit de beroepspraktijk? Hebben er berichten in de media gestaan?

Het maken van een zelfevaluatie (stap 3) is bij een traditionele review altijd ontzettend veel werk. Er wordt dan een lijvig document geschreven dat maar een heel beperkte functie heeft, namelijk het informeren van de commissie. Doordat de verkenning al met de commissie heeft plaatsgevonden is er bij de waarderende review al heel veel informatie overgedragen. De zelfevaluatie is vervolgens vooral bedoeld als reflectie-instrument voor het practoraat zelf. Dat hoeft niet schriftelijk maar kan allerlei vormen hebben. Brede Vorming koos voor een tweegesprek tussen practor en senior onderzoeker. Voor de commissie was het beluisteren van dit gesprek heel prettig om te doen. Daarbij hielp het dat in het gesprek de criteria van de waarderende review als leidraad werden gehanteerd.

Het review event zelf was een feest. Het practoraat had een ruimte ingericht met allerlei producten en uitingen van het practoraat en een paar door haar ontwikkelde werkvormen gekozen om te laten ervaren. Ook waren studenten uitgenodigd voor en kringgesprek en aan het einde van de middag was er gelegenheid om in afwezigheid van de practor met het CvB te spreken. Iedere werkvorm werd afgesloten met een reflectiemoment. De commissie sloot de dag af met een eerste mondelinge terugkoppeling aan de practor en de senior onderzoeker tijdens een etentje.

Alle informatie en ervaringen zijn vervolgens omgewerkt tot een concept eindrapportage. Deze is met de practor en de senior onderzoeker besproken. Dat gesprek had enerzijds de functie van fact-checking en anderzijds tot doel te bespreken welke concrete acties het practoraat kan maken om de doorwerking verder te versterken.

Het definitieve eindrapport is aan de practor gestuurd en die heeft het aangeboden aan zijn bestuur en de Raad van Toezicht. Voor het CvB was de rapportage geen verrassing. Ze toonden zich tevreden met het resultaat.

“Het is mooi te zien dat deze review mijn persoonlijke indruk over doorwerking bevestigt; het practoraat Brede Vorming slaagt erin om het gedachtegoed van brede persoonsvorming op een concrete manier handen en voeten te geven en om het belang ervan zowel bij medewerkers als bij studenten te benadrukken.”

– Remco Meijerink, CvB

Slot

De practoraten in het mbo zijn een geweldige ontwikkeling die kan helpen om op allerlei gebieden het mbo een impuls te geven. Dit kan alleen als zij op een vernieuwende manier werken, waarbij niet alleen nieuwe inzichten maar ook nieuwe manieren van werken kunnen inspireren tot vernieuwing. Daarbij passen ook vernieuwende vormen van kwaliteitsverbeteringen. Wij waarschuwen voor het opbouwen van uitgebreide kwaliteitszorgsystemen waarin de menselijke maat en het uiteindelijke doel uit het oog kunnen verdwijnen. In opdracht van het practoraat Brede Vorming hebben wij gezocht naar een vorm van onderzoeksreview die zo veel mogelijk ten dienste staat van het practoraat en daarbij ook de kracht benut van 'vreemde ogen dwingen'. De waarderende review lijkt hierin te voorzien. Deze aanpak kan op maat worden gemaakt, zet practoren in hun kracht en biedt de buitenwereld en peers een kijkje in de boeiende wereld van het onderzoek in het mbo. Wij gunnen het mbo meer ervaringen met de hier beschreven methodiek en meer van dergelijke speelse en flexibele manieren van werken, waarmee gezamenlijk aan sterke practoraten kan worden gewerkt.

“Wij dragen graag bij aan de versterking van practoraten. Een breder gebruik van deze systematiek bij andere practoraten zou daaraan bijdragen. Zo krijgen we sectoraal inzicht en kunnen we practoraten vergelijken op strategie en doorwerking.”

– Jorick Scheerens, Programmadirecteur
Stichting Practoraten.nl

“Als externe collega-practor op deze manier een ander practoraat leren kennen, vanuit een waarderende benadering ontdekken hoe daar gewerkt wordt aan doorwerking, zet aan tot reflecteren op je eigen rol en doorwerking. Ik heb het ervaren als een leerzaam proces, dat aanzet tot nadenken over de kwaliteitsontwikkeling in mijn eigen practoraat.”

– Andrea Klaijnsen, practor

Referenties

Cooperrider, D. L., & Srivastva, S. (1986). Appreciative inquiry. In W. Passmore & R. Woodman (Eds.), *Research in organizational change and development*. Greenwich: JAI Press.

Franken, A., Andriessen, D., Van der Zwan, F., Kloosterman, E., & Van Ankeren, M. (2018). *Meer waarde met hbo*. Den Haag.

Greven, K., & Andriessen, D. (2019). Practice-based Research Impact Model for Evaluation: PRIME. In *EAIR Conference 2019*. Leiden.

Ruijters, M. C. P. (2006). *Liefde voor leren*. Deventer: Kluwer.

Stichting Practoraten.nl. (2020). Onderzoek naar de vragen van morgen: kwaliteitscriteria voor practoraten. Retrieved from www.practoraten.nl

Van Vliet, H. (2022). *De Voorbeschouwing*. Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.

Vereniging Hogescholen. (2022). *Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2023-2028*. Den Haag: Vereniging Hogescholen.

Kwaliteitsontwikkeling van practoraten:
voorstel voor een waarderende reviewmethodiek

Auteurs:

Daan Andriessen, Andrea Klaijsen
en Pieter Baay

Met medewerking van:
Koen Vos

Vormgeving:
Sanne Vos

Over de auteurs

Dr. Daan Andriessen is lector Onderzoekend Vermogen aan het Hogeschool Utrecht. Dit HU-brede lectoraat houdt zich bezig met de professionalisering van het praktijkgericht onderzoek in het hbo en van het onderwijs in onderzoekend vermogen. Daan is lid geweest van het Forum voor Praktijkgericht Onderzoek, een platform voor lectoren in Nederland en van de Vereniging van Lectoren. Onder zijn verantwoordelijkheid is er in 2010 een Gedragscode voor Praktijkgericht Onderzoek in het hbo opgesteld. In 2017 heeft hij meegeschreven aan de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit.

Dr. Andrea Klaijsen is practor Gepersonaliseerd Leren bij VISTA college en daarnaast werkzaam als zelfstandig onderzoeker/adviseur. Andrea is actief in verschillende landelijke netwerken die zich bezig houden met de vraag hoe het onderzoekend werken in het mbo versterkt kan worden en hoe onderzoek en onderwijsinnovatie in het mbo dichter bij elkaar gebracht kunnen worden.

Dr. Pieter Baay is onderzoeker en praktijk-innovator bij Onderwijs124. Hij organiseerde jarenlang de MBO Onderzoeksdagen en begeleidt mbo-scholen en het Kwaliteitsnetwerk mbo. Hij is tevens onderzoekscoördinator bij het Practoraat Brede Vorming van Firda (voormalig ROC Friese Poort) en werkt hierin samen met Onderwijs124-collega's. Onderwijs124 is een netwerkorganisatie van onderzoekers, adviseurs en kunstenaars die praktijkinnovatie stimuleren in het mbo.